

Ярина Вишпінська

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА
МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Ярина Вишнінська

***ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ***

Навчально-методичний посібник

Чернівці

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
2020

УДК 373.5.016:78(07)

ББК 74.266.7я7

В 558

Рекомендовано до друку вченою радою
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 1 від 3 лютого 2020 року)

Рецензенти:

Брилін Борис Андрійович, доктор педагогічних наук, професор кафедри музикознавства, інструментальної підготовки та хореографії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського;

Черкасов Володимир Федорович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музичного мистецтва і хореографії Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка;

Олійник Марія Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Вишпінська Я.М.

В 558 Теорія і методика музичного виховання дітей дошкільного віку : навч.-метод. посібник / Я.М. Вишпінська. – Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. – 288 с.

ISBN 978-966-423-558-4

У посібнику відображено зміст навчально-методичного комплексу дисципліни «Теорія і методика музичного виховання дітей дошкільного віку» для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта». Подано навчальну програму, матеріали інформаційно-дидактичного й навчально-методичного забезпечення предмета, контрольні питання і завдання для самостійної роботи студентів-бакалаврів, практичні завдання, приклади педагогічних ситуацій, тести, тематика рефератів для підсумкової контролю й оцінювання знань і практичних умінь студентів.

Для студентів вищих і середніх спеціальних закладів освіти педагогічного та музично-педагогічного спрямування.

УДК 373.5.016:78(07)

ББК 74.266.7я7

ISBN 978-966-423-558-4

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2020

© Вишпінська Я.М., 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	10
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»	12
Пояснювальна записка.....	12
Навчально-тематичний план.....	17
ІНФОРМАЦІЙНО-ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»	19
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТА ЗАВДАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗДО	19
ТЕМА 1. Значення і завдання музичного виховання в закладі дошкільної освіти	19
Значення музики як виду мистецтва	19
Музика та всебічний розвиток дитини.....	20
Музикальність як характеристика властивостей музичних здібностей дитини	23
Завдання музичного виховання в дитячому садку	24
Контрольні запитання та завдання	27
Завдання для самостійної роботи студентів.....	27
Педагогічна ситуація	27
Практичне завдання	28
ТЕМА 2. Теоретичні аспекти розвитку музичних здібностей та компонентів музикальності дітей дошкільного віку. Методи діагностики музичного розвитку дошкільників	29
Поняття музичних здібностей у психолого-педагогічній науці	29
Ознаки музикальності та музичні здібності як критерії музичного розвитку дитини	32
Методи діагностики музичних здібностей	34
Контрольні запитання та завдання	37

Завдання для самостійної роботи студентів.....	38
Педагогічна ситуація.....	38
Практичне завдання.....	39

ТЕМА 3. Психолого-фізіологічні особливості розвитку дошкільників у процесі здійснення музично-естетичного виховання у ЗДО..... 40

Психолого-фізіологічні особливості розвитку дошкільників у процесі музично-естетичного виховання.....	40
Формування інтелектуальної сфери дітей дошкільного віку у процесі занять музикою.....	42
Формування рухової сфери дошкільників за допомогою музично-ритмічної діяльності.....	49
Контрольні запитання та завдання.....	52
Завдання для самостійної роботи студентів.....	53
Педагогічна ситуація.....	53
Практичне завдання.....	54

ТЕМА 4. Педагогічні концепції музичного виховання дітей дошкільного віку – історія та сучасність..... 55

Педагогічні концепції М. Монтесорі та З. Фрейда.....	55
Американська педагогіка про музичний розвиток дітей.....	61
Питання музичного розвитку дітей в історії європейської педагогіки.....	63
Вітчизняна педагогіка про модель музичного виховання в ЗДО.....	69
Контрольні запитання та завдання.....	70
Завдання для самостійної роботи студентів.....	70
Педагогічна ситуація.....	71
Практичне завдання.....	71

ТЕМА 5. Арт-педагогіка і музикотерапія у музично-творчій роботі з дітьми дошкільного віку..... 73

Виникнення арт-педагогіки як науки.....	73
Арт-педагогіка – запорука формування музично-творчої особистості дошкільника.....	74
Арт-терапевтичні техніки в контексті музичної діяльності дошкільників.....	76
Музика як один із засобів терапії.....	85
Форми музикотерапії та їх вплив на організм людини.....	89

Практичні форми використання музикотерапії в ЗДО	94
Контрольні запитання та завдання	99
Завдання для самостійної роботи студентів	99
Педагогічна ситуація	100
Практичне завдання	101

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ВИДИ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ТЕМА 1. Слухання музики та формування музичного сприймання у дітей дошкільного віку	103
Слухова культура – основа розвитку особистості	103
Слухання музики як вид музичної діяльності дошкільників	106
Вимоги до музичного репертуару	109
Методи, прийоми та форми роботи вихователя на заняттях зі слухання музики	110
Особливості роботи з різними віковими групами у процесі слухання музики	113
Контрольні запитання та завдання	119
Завдання для самостійної роботи студентів	120
Педагогічна ситуація	120
Практичне завдання	121

ТЕМА 2. Виховання вокально-хорових навичок дошкільників у різновікових групах закладу дошкільної освіти	122
Спів – природна музична діяльність дітей дошкільного віку	122
Особливості розвитку вокальних здібностей у дітей дошкільного віку ...	123
Діапазон дитячих голосів різних вікових груп ЗДО. Охорона дитячого голосу	125
Характеристика співочих умінь	126
Методи та прийоми навчання співу	129
Особливості вокально-хорової роботи з різними віковими групами дошкільників	135
Контрольні запитання та завдання	139
Завдання для самостійної роботи студентів	140
Педагогічна ситуація	141
Практичне завдання	141

ТЕМА 3. Методика навчання гри дошкільників на дитячих музичних інструментах	142
Виконання музики – запорука усвідомленого сприйняття дошкільниками музичних образів	142
Види дитячих музичних інструментів	143
Методика навчання дітей гри на дитячих музичних інструментах	145
Організація оркестру у практиці музичного виховання	153
Творча пошукова діяльність дітей у процесі гри на дитячих музичних інструментах	155
Контрольні запитання та завдання	159
Завдання для самостійної роботи студентів	159
Педагогічна ситуація	160
Практичне завдання	160

ТЕМА 4. Музично-ритмічна та творча діяльність дошкільників	162
Значення і завдання ритміки. Характеристика музично-ритмічних рухів	162
Інтегративний підхід до музично-виконавської діяльності дошкільників	167
Контрольні запитання та завдання	171
Завдання для самостійної роботи студентів	172
Педагогічна ситуація	172
Практичне завдання	172

ТЕМА 5. Наочні засоби у музичному вихованні дошкільників.	174
Наочність як ефективний засіб формування музичного сприймання дітей дошкільного віку	174
Використання наочних засобів у музично-дидактичних іграх	174
Контрольні запитання та завдання	178
Завдання для самостійної роботи студентів	178
Педагогічна ситуація	178
Практичне завдання	178

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ПЛАНУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ, ФОРМИ ТА ВИДИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ. СПІВПРАЦЯ ВИХОВАТЕЛЯ І МУЗИЧНОГО КЕРІВНИКА	180
---	-----

ТЕМА 1. Специфіка побудови й планування музичних занять у ЗДО	180
Музичне заняття – основна форма музичної діяльності дітей дошкільного віку	180
Зміст, структура та види музичних занять.....	181
Планування та облік музичних занять.....	186
Аналіз музичного заняття.....	190
Контрольні запитання та завдання	191
Завдання для самостійної роботи студентів.....	192
Педагогічна ситуація	192
Практичне завдання	192
ТЕМА 2. Організаційні форми музичної діяльності в ЗДО	193
Масові форми організації музичної діяльності дошкільників у ЗДО	193
Аналіз музично-виховного заходу	197
Контрольні запитання та завдання	198
Завдання для самостійної роботи студентів.....	199
Педагогічна ситуація.....	199
Практичне завдання	199
ТЕМА 3. Методичні рекомендації до проведення видів музичної діяльності з дітьми дошкільного віку	200
Характеристика вікових можливостей дошкільника у музичній діяльності	200
Слухання музики.....	203
Сольна і вокально-хорова діяльність.....	206
Гра на дитячих музичних інструментах	208
Музично-ритмічна діяльність.....	210
Контрольні запитання та завдання	211
Завдання для самостійної роботи студентів.....	212
Педагогічна ситуація.....	212
Практичне завдання	213
ТЕМА 4. Складові професійної майстерності музичного керівника і вихователя під час організації і проведення музичного виховання у ЗДО	213
Професійна майстерність педагога	213
Складові професійної майстерності музичного керівник ЗДО.....	214

Контрольні запитання та завдання	227
Завдання для самостійної роботи студентів	227
Педагогічна ситуація	227
Практичне завдання	228

ТЕМА 5. <i>Форми співпраці музичного керівника і вихователя у процесі розвитку музичного виховання дітей дошкільного віку. Роль музики у повсякденному житті ЗДО</i>	229
Форми співпраці музичного керівника і вихователя	229
Роль музики у повсякденному житті закладу дошкільної освіти	233
Контрольні запитання та завдання	236
Завдання для самостійної роботи студентів	236
Педагогічна ситуація	236
Практичне завдання	237

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ «МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»	238
---	-----

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1	238
<u>Семінарське заняття № 1: <i>Музичні здібності й компоненти музичальності дітей дошкільного віку. Діагностика музичного розвитку</i></u>	238

<u>Семінарське заняття № 2: <i>Психолого-фізіологічні особливості розвитку дошкільників у процесі здійснення видів музичної діяльності у ЗДО</i></u>	240
---	-----

<u>Семінарське заняття № 3: <i>Музикотерапія у музично-творчій роботі з дітьми дошкільного віку</i></u>	243
--	-----

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2	245
<u>Семінарське заняття № 4: <i>Слухання музики й формування музичного сприймання дітей дошкільного віку</i></u>	245

<u>Семінарське заняття № 5: <i>Співочі й вокально-хорові навички дошкільників</i></u>	247
--	-----

<u>Семінарське заняття № 6: <i>Методика навчання гри дітей Дошкільного віку на музичних інструментах</i></u>	249
<u>Семінарське заняття № 7: <i>Музично-ритмічна діяльність дошкільників</i></u>	251
<u>Семінарське заняття № 8: <i>Використання наочності в музичному вихованні дошкільників</i></u>	253
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3	255
<u>Семінарське заняття № 9: <i>Побудова й планування музичних занять у ЗДО</i></u>	255
<u>Семінарське заняття № 10: <i>Форми співпраці музичного керівника і вихователя</i></u>	257
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	259
Тестові завдання з курсу	259
Тематика рефератів	265
Потрійний додаток	267
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	283

ПЕРЕДМОВА

Актуалізація професійної спрямованості майбутнього фахівця, педагога-вихователя, обізнаного у галузі музичного мистецтва, чия діяльність поєднує як психолого-педагогічні уміння, так і спеціальні знання та навички, передбачає необхідність комплексного вивчення й практичного ознайомлення зі специфікою музично-педагогічної та виховної діяльності в закладі дошкільної освіти.

Важливим завданням підготовки студентів педагогічних вузів є формування в них освітньо-кваліфікаційних компетенцій, які відповідають сучасним вимогам планування, ведення та реалізації навчально-освітньої та музично-виховної діяльності вихователя у ЗДО з дітьми різновікових груп у процесі їх загального та музично-творчого становлення та розвитку.

У посібнику відображено зміст НМК дисципліни «Теорія і методика музичного виховання дітей дошкільного віку», яка вивчається студентами III курсу повної форми навчання напряму підготовки «Дошкільна освіта» кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Пропонований навчально-методичний посібник охоплює як теоретичні, так і практичні аспекти впровадження музичного виховання в сучасному закладі дошкільної освіти. Докладного пояснення набувають теми про види музичної діяльності дітей дошкільного віку, застосування принципів арт-педагогіки й музикотерапії у особистісно орієнтованому навчанні музиці, що обґрунтовуються завдяки введенню таких понять і тем: про природу музичних здібностей, особливості становлення й розвитку музичальності дітей дошкільного віку, необхідними складовими яких є музичний слух, ритм, ладове чуття, музична пам'ять і мислення, тембральний і гармонічний слух, які формують активну музично-виконавську позицію дошкільників.

Зауважимо, що важливою особливістю подачі матеріалу в навчально-методичному посібнику є врахування освітньо-кваліфікаційних вимог до спеціалістів немусичного фаху, тобто майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Композиційну структуру видання довершує його побудова згідно зі змістовими модулями навчальної програми, докладний виклад навчальних тем, введення контрольних питань і завдань для самостійної роботи студентів, практичні завдання та приклади педагогічних ситуацій, які носять проблемний характер, що сприятиме кращому засвоєнню теоретично-практичного курсу дисципліни. У посібнику поєднані принципи наступності й послідовності викладу матеріалу. Розроблені чіткі вимоги та критерії до опрацювання студентами семінарських і практичних занять. Підсумовують будову видання тестові завдання і тематика рефератів.

Зміст навчально-методичного посібника складають три розділи: 1) навчальна програма; 2) інформаційно-дидактичне й навчально-методичне забезпечення курсу «Теорія і методика музичного виховання дітей дошкільного віку»; 3) завдання для підсумкового контролю й оцінювання навчальних досягнень студентів. Чітка структура, наявність опорних конспектів лекцій, введення словника термінів, нотних прикладів, списку літератури, питань для самоперевірки і контролю знань студентів, розробка індивідуально-дослідних завдань, методичних рекомендацій для семінарських занять утворюють базове поле для формування цілісного уявлення студентів-бакалаврів спеціальності «Дошкільне виховання» про суть і зміст майбутньої професійної діяльності вихователя та музичного керівника у закладі дошкільної освіти.

Навчальне видання

Ярина Маноліївна Вишпінська

**ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Навчально-методичний посібник

Відповідальний за випуск *Лісовий В. А.*

Літературний редактор *Колодій О.В.*

Технічний редактор *Чорасва Г.К.*

Підписано до друку 26.05.2020. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Друк різнографічний. Умов.-друк. арк. 15,7.

Обл.-вид. арк. 16,9. Тираж 50. Зам. Н-027.

Видавництво та друкарня Чернівецького національного університету.

58012, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.

e-mail: ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 891 від 08.04.2002.

**ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА
МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

ISBN 978-966-423-551-5

9 789664 235515 >